

Petr Kukal

I. Kategorie

1. místo: 235678 37 33 27 115

Soutěžní práce čítá sedm básní volným veršem, tematicky spjatých motivem neopětované, možná nesdělené lásky. Jakkoli tento náměť zejména v uvedené věkové kategorii vždycky hrozí strhnout autora/autorku (dále jen *autor* coby generické maskulinum) do bezedné propasti patosu, pozérství a tisíckrát vymrskaných klišé, v daném případě se tak nestane. Autor velmi citlivě dávkuje silná slova i romantické obraty, emotivní účinek buduje na jiných pilířích, než je prvoplánová afektivita a laciné dojmání (se).

Své pocity sděluje velmi úsporným, silně epizujícím veršem, mnohdy okleštěným na samu dřen věcnosti: „*Ranní čas strávený s Tebou / byl by lepší než ranní čas / strávený bez Tebe*“, „*stále na Tebe myslím / když svačím nebo když mám volný čas*“, který někdy přechází až do strohosti úředních sdělení „*Nákladní vlaky s cereáliemi / ještě nejsou vypraveny / čekají na Tebe až dojedeš do obce / v níž máš trvalé bydliště*“. Čtu v tom silně koncentrovanou, neokázalou mužnost: Vyznání, které se vědomě snaží neprozradit bouři uvnitř, nedevalvovat hloubku citu mělkostí stokrát osahaných slov.

Současně je zřejmé, že nejde o autorskou nemohoucnost, plochost výrazu nebo nedostatek invence, již naopak prozrazují mnohdy originální obrazy: *Svítil se v Tobě každodenně / i když je vypnutá elektřina*. V celku básnického výrazu je velmi důležitý detail, který jednak prozrazuje pozorovací schopnost, jednak prostor básně zintimňuje: „*Máš krásné vlasy které Ti zakrývají / krk...*“, „*Už je to měsíc co jsem Tě viděl v tramvaji číslo tři*“.

Všechny básně vykazují promyšlenou kompozici, postavenou na popisné, vši obraznosti prosté evidenci nejbližšího životního prostoru lyrického subjektu. Milovaná dívka je jeho přirozenou součástí a v básni jsou jí postupně přisuzovány určující role, které tomuto kontextu dávají smysl. Přímé vyznání lásky se v nich přitom neobjeví, přesto je všudypřítomná a tvoří – jak již řečeno – ústřední námět celého cyklu. Svou civilností a neokázalými juxtapozicemi se podobá poetice Václava Hraběte, přirozeně bez beatnického pocitu 60. let.

Práci pokládám za velmi zralou; je pro mě bez alternativy jediným kandidátem na vítězné umístění.

2. místo: J1A2R304

Předložený soubor obsahuje pět básní psaných vázaným veršem, většinou prozrazujících autorskou zběhlost a zručnost při práci s rýmem. První z básní – Oči kočičí – je především osvěžující svým námětem. Básně autorů této věkové skupiny bývají bohužel často přetíženy pocity životního zmaru, zkaženosti světa, nepochopení okolí, vlastní zbytečnosti a konečně zrádnosti všech potenciálních partnerů a iluzornosti lásky. Jako zjevení proto působí básnička o domácím zvířátku nebo strastech výuky chemie (viz dále).

Autor/ka (dále *autorka* – z rodu básnického subjektu) popisuje svou kočku a její chování. Užívá střídavě střídavý a přerývaný rým; vytváří docela zdařilé rýmové dvojice (*paví – znaví; na čumáčku – hejno ptáčků*), hůř se jí snaží udržovat rytmus. Poslední sloka je však velkým

finále, rytmické vyvrcholení celé básně. Po třech předchozích šokbrtavých slokách nastupuje svobodný (protože do schématu přerývaného rýmu zasazený), čistý jamb, který celek básně zachraňuje.

Podobného charakteru je i druhá báseň, výrazově přesto poněkud bezradnější než první. I tady ovšem oceňuji civilní námět (chemie) a některé zdařilé figury (apostrofa, epizeuxis). Užitý rým je už důsledně přerývaný (a-b-c-b), což dává autorce větší volnost, ale bohužel také uvolňuje autorskou kázeň.

U třetí básně (*Křehkost duhy*) se mi líbí, že se jí autorka snaží vtisknout zřetelnou strukturu. Zde jde o identickou strukturu druhé a čtvrté sloky, formovanou užitou anaforou, která textu propůjčuje charakter písňového textu. Zpracovaný milostný námět nesklouzává do typických (post)pubertálních kliše, ale opírá se o uměřenější obrazy („*bud' mou studnou v středu širé pouště*“), byť občas na hranu téhle děsivé propasti dobloudí („*bud' spásou ve věčném zatracení*“).

Čtvrtá báseň je formálně nejzdařilejší. Houpavý jamb příznačně popisující večerní přístav plyne v zajímavých rýmových schématech: obkročný rým, střídavý rým, přerývaný rým. Takhle to jde až k předposlední sloce, která geniálně (byť asi nevědomě) každé schéma opustí a prostě dořekne, co dořečeno být má. Tady to mělo skončit. Následuje bohužel ještě jedna sloka, která nemá žádné opodstatnění a báseň zle poškozuje. Celek přesto prozrazuje básnické vidění a cit pro rytmus vázaného verše.

Konečně poslední báseň s vtipem a sebeironií popisuje hodiny klavíru. Zdařile jsou uplatněny figury opakování, po prvním pokusu o střídavý rým se ostatní sloky odvíjejí v rýmu přerývaném, pořád ale docela zručném. Celek má opět povahu písňového textu a vyznačuje se autorskou lehkostí. Především pro ni a pro civilnost námětů odpovídající věkovému rozpětí I. kategorie navrhuji práci na druhé místo.

3. místo: Sitarista 1984

Práci tvoří soubor pěti básní psaných volným veršem. Námětem je adolescentně podmíněný pocit nesmyslnosti světa i vlastní existence a typické problémy tohoto vývojového období: otázka vlastní identity, (ne)akceptace většinových hodnotových paradigmat, povaha lásky. Tomu také odpovídají názvy básní: *Zádumčivost, V hlavě, Sebevědomí a jeho poruchy, Heroin a Platonický*.

Velkou roli hraje v celém cyklu fantazie, obvykle nakonec demaskovaná: „*Ne / už jsou pryč / vlastně tu nikdy nebyly / je to jen v hlavě...*“. Fantazijní představy se však stále pohybují v prostoru obecně sdíleného světa, a jsou tak čtenáři přístupné – což u tohoto typu tvorby zdaleka není pravidlem. Jinými slovy: Básně nejsou jen verbální terapií s milionem aluzí k událostem a kontextům známým jen autorovi samému. Je zřejmé, že svou poezii pořád píše pro čtenáře, že sdělnost je pro něj důležitá.

Jakkoli jsou básně polemické a občas gradují k zásadnímu vymezení se, podtrženému použitím vulgarismu („*a až budu mít to, co chce každý / hamižný idiot / budu mít i život*“), celkově je jejich poetika spíše krotká. Podobně jako autor práce navrhované na první místo dosahuje estetického účinku také užitím věcného, bezmála technicistního jazyka: „*Tu díru v hrudi vyplním / špinavými penězi / a luxusními vozidly*.“ Někdy překvapí zralou obrazností,

jakkoli v ní nacházíme ozvuky jeho inspiračních zdrojů: „*Ten kluk se o milion let později / zřítíl s letadlem / přímo doprostřed umyvadla / porcelán všude kolem.*“ Tohle rozhodně není žádné adolescentní fňukání nebo nevěrohodná moralitka. Tohle je bez debat poezie.

Z námětové jednostrunnosti, drnkající stále tentýž tón nesmyslnosti života a vykloubenosti jeho hodnot, se zdařile vymaňuje poslední – milostná – báseň. Autor konstruuje obrazy dívčina půvabu zasahujícího vše v její blízkosti, jimž nelze upřít podmanivost: „*A ona tančila. / Když přestala / strhla se lavina. / Zasykala všechny vojáčky z cukru / roztavené karamelové pochoutky / zbytky udatného boje.*“ Nese si to celý Andersenův kontext, vědomě s ním pracuje a tvořivě ho využívá.

Pro schopnost básnického vidění, postmoderní citace a zřejmou práci na projasňování obrazů navrhuji práci na třetí místo.

Čestné uznání: Veverka07

Práce trpí tím, že obsahuje básně s explicitním údajem o věku, který je **mino** interval první kategorie. Záměr je zřejmý: Implikovat, že úroveň básní je nutné posuzovat v kontextu raného věku. To je ale přesně to, co nesmíme udělat. První kategorie začíná 12. rokem. Všechny zaslané básně tedy musíme hodnotit jako básně dvanáctiletého autora/autorky, nebo hodnotit jen ty, které jsou takto označeny, a všechny ostatní pominout. Spravedlivější mi přijde druhá cesta.

V takovém případě zbývají k hodnocení tři básně: Nemocnice, Válka a O kolečko víc. Zejména první z nich je zdařilá obsahově i formálně; za nejlepší obrat pokládám dvojverší: „*Na stěnách je šedá barva / někdo ji tu do všech narval*“. Obraz vychází z konkrétního vjemu, který se ale okamžitě zlomí do metafory – šedá barva v lidech jako obraz smutku, strachu, malomyslnosti. Na dvanáct let je to velmi zralý autorský postup. Navíc právě tenhle obraz je vložen do formálně dobře zvládnutého dvojverší, a to jednak nečekaným užitím lehce obhroublého „*narval*“, jednak mistrovsky užitým useknutým rýmem. Kdyby pro nic jiného, pro tohle si čestné uznání zaslouží.

V básničce Válka navíc hezky používá vnitřní rým: „*Všude je tu ticho, krájet by se dalo / Co se tu stalo, není již skryto*“ nebo „*To je válka: matka všech válek, / je to náš dárek, za všechno hrozné...*“. Poslední báseň je spíš pokusnou laboratoří, zkoumající možnosti rýmu, pohříchu bez respektu k rytmu, který je v sylabotónickém systému rovnocenně důležitý.

Celek uvedených tří básní je po mém soudu vhodný k ocenění Čestným uznáním.

II. Kategorie

1. místo: NB7

Soutěžní práce obsahuje pět villonských balad, se zřejmým odkazem k Nezvalovu ikonickému dílu. Jde o parafráze mimořádně zdařilé, a to na všech rovinách.

Co zaujme na první přečtení, je skvělé zvládnutí formy (s drobnou výhradou třetí balady „Odvezla Tě rychlá“, která pravidelné metrum bolestně porušuje). Autor/ka (dále *autor* jako generické maskulinum) velmi sebejistě pracuje s rýmem, vytváří zajímavé a neotřelé rýmové dvojice, básně nemají slabá místa, kde by se o ně čtenář musel bát. Svou formální virtuozitou dokonale napodobují předlohu, a přesto zůstávají originálními díly.

Na vzorových 52 hořkých balad upomínají také tematikou, přesvědčivě aktualizovanou.

Hrdinou už není věčný student, nuzák a vagabund, ale narkoman a prostitut, pornoherečka a somrák. Střídají se tu polohy furiantství i přiznávané identity outsidera, nihilistická póza „po nás potopa“ i tak trochu obžaloba osudu. Také kompoziční postupy věrně následují Mistra:

Časté otázky, stylizovaný polemický dialog, apostrofy, výzvy. Aktem následování je také promyšlené zařazování nespisovných a slangových výrazů, zejména do rýmových pozic.

Celek textů je velmi zdařilým pomníkem Nezvalově vázané tvorbě v době, kdy mu ji surrealistická doktrína zapovídala. Nic lepšího jsem v letošním ročníku nenašel a práci navrhuji na první místo.

2. místo: Kopretina

Cyklus DIALOGY čítá osm originálních básní – stylizovaných dialogů. Právě netradiční forma dává autorovi/autorce (dále je *autorce* – dle rodu básnického subjektu) možnost rozehrát pestrou symfonii paralel, kontrastů, juxtapozic a překvapivých point.

Každý dialog je přitom tvořen relativně samostatnými dvojveršími, které jsou sice spojena výchozím kontextem a formálně vzato tvoří jeden významový celek, básnické jiskření se však odehrává výhradně v rámci těchto dvojic, které tak mohou jako literární miniatury stát zcela samostatně.

Velkou roli zde hrají slovní asociace. První verš je výkopem, druhý asociativní odezvou. Ta má někdy podobu tvůrčí metafory („*Někdo tu nedopil fernet.*“ / „*Vánek. Chladivý. Odešel nepozorovaně.*“), jindy jakoby reportážně odkazuje k živé řeči („*Dortíky se nesnědly.*“ / „*Já bych ještě nějaký...*“), a ještě jindy je spontánní reakcí podvědomí až na úrovni citoslovcí („*Smrtihlav!*“ / „*Brrrrrrrrrr*“).

Autorka díky zvolenému dialogickému přístupu dokáže z banálních situací extrahovat jejich básnický potenciál. Na malé ploše jedné repliky obnažuje naši směšnost a nadutost, ale také křehkost, zranitelnost nebo hloubku. Přes někdy banální obsahy a někdy vtipné pointy ale není tento cyklus básní primárně epigramatický. Nejde o to odhalit plochost a prázdnotu naší řeči, ale naopak každodenní konverzaci rehabilitovat coby líheň potenciálních básní pro ty, kdo jsou přese všechno schopni je slyšet.

Pro originální formu, pro odvahu ji v soutěžní práci užít a především pro nezpochybnitelnou básnickou vnímavost navrhuji práci na druhé místo.

3. místo a) 417

Tak jako kmotrem villonských balad navržených na první místo je bez debaty a přiznaně Nezval, nad kolébkou těchto veršů stál Jiří Hásek alias J. H. Krchovský. Na rozdíl od svého vzoru (jehož alexandrín ovšem také umí věrně napodobit) však vykazuje autor/ka (dále jen *autor* coby generické maskulinum) o něco pestřejší paletu formy.

Námětem básní je jednak sebereflexe („*co nechám příští generaci?*“; „*odkud a kam jdu? kruhem v čase*“; „*cestuji v čase za zenitem*“), jednak láska. Sebereflexe však není nikdy akademicky hloubavá a milostná poezie naprosto postrádá vážně míněný patos. Tvůrčím modem autora 417 je „*hluboký v srdci smích*“, jak parafrázoval Seifert, a tento princip uplatňuje napříč náměty. Důležité přitom je, že ten smích je skutečně hluboký. Autor rozhodně není povrchní veršotepec.

Formálně zaujme virtuozita v práci s rýmem a rytmem básní. Některé verše jsou přímo opulentní hostinou pro posluchačské ucho: „*netuším, zač je toho loket / (občas si pískám v kostele) / pro svůdnost loktů místních koket / každý můj den je neděle*“.

Ke Krchovskému se pak hlásí nejen velmi štěpnými rýmy, ale také silnou dierezí vprostřed veršů, dialogickou formou v rámci jediného verše („*šlapu si po štěstí... aspoň, že po čem je!*“; „*že půjdem ve dvou... kampak asi?*“), apostrofováním čtenáře („*běžte mi do řiti s přírodním motivem*“), blasfemickými literárními aluzemi („*kde jiní končí tam já právě začínám / život mě naučil myslet vždy kladně / líbám tě na ústa na bříško do klína... / našel jsem perličku! Vůbec ne na dně*“) a signifikantním nadužíváním vulgarismů. Ty jsou často zařazovány do nečekaných kontextů, kde tvoří působivě kontrastní prvek: „*... lepší než plížit se přes dvorky naplano / osud mi, kdo ví proč, pokaždé dopřeje / mrňavých štěstíček v cestě jak nasráno*.“ Na rozdíl od JHK ale nikdy nepopisuje vulgárně sám milostný akt – erotika v jeho podání stále požívá jistého hájení. Obsahově básně vyjadřují životní pocit muže středního věku, který pohřbil některé iluze a některé zdaleka ne. I tím jsou mi básně sympatické a navrhuji je na dělené třetí místo.

3. místo b): NEZVAL007

Cyklus vyčerpává maximální možný rozsah – čítá deset básní, přičemž první a poslední nesou označení Prolog a Epilog. Všechny jsou psané vázaným veršem a všechny jsou formálně velmi dobře zvládnuté.

Autor/ka (dále je *autorka* podle rodu lyrického subjektu) užívá nejen vázaného verše, ale často také pevné formy (rubáří tarána, sonet). Útvary minulých století přitom občas svádějí ke starším tvůrčím postupům, z nichž nejnápadnější je inverze: „*k vzpomínkám tě nutí*“; „*cítit je tu*“; „*políčka nízkosti i hřbety zvlněné*“; „*ráno tak čisto tu je; paměť má, která spala*“. To spolu s poněkud exklusivním lexikem (*uhranula; na hrud; trnu; umlkne; zbraňuje mi; blankytu; rozepjatá* atd.) propůjčuje básním lehce antikvární atmosféru.

Současně si však pevná forma vynucuje autorskou kázeň, jíž se autorka nezpronevřuje.

Kromě drobných výjimek („*Čteš v cizích osudech? Ne čteš si jen z hřbetu, /.../ Jak mezi hroby jdeš, tak všude cítit je tu...*“) dodržuje metrická pravidla i další principy sylabotónické prozodie a její básně jsou tak příkladem zvládnutého básnického řemesla. Což nemá vyznít pejorativně – každý umělecký kovář musí být nejprve dobrý kovář.

Autorka si ovšemže troufá na víc než jen na řemeslo. Působivé jsou veršové cézury i diereze, jichž je dosahováno kumulací několika vět v jediném verši: *Čteš cizí jména. Sám. Není kam pospíchat / ...;* Podobně zdařile strukturují verš také řečnické otázky: „*Odvaha bořit. Kde se bere? / A co přinese mezi nás?*“ a konečně přesahy nejen na švu veršů, ale i slok, které dávají básním jak soudržnost, tak napětí: „*A z pestrých barev vzešel hřích, / který je můj. V sobě ho nesu // deštěm a mlhou. Bahnité / obětí laská kroky moje - / ...*“

V oblasti tropů tvoří autorka originální metafory („*Zrcadlo od mrtvých si nikdo neochočí*“; „*... a vidět shora malá / políčka nízkosti...*“), používá neosahaná přirovnání („*a umlknou jak*

miserere“). Výborně pracuje s aluzí, jak literární (*Oněginská*), tak kulturní („*I Petr plakal hořce poté, / co zapřel...*“).

Celek básní má jasnou a soudržnou koncepci; Prolog a Epilog nejsou samoúčelné a významově ho rámuje. Jejich emotivní poselství je uvěřitelné a má nespornou hodnotu zřejmé autenticity. Práci pro všechny výše uvedené kvality navrhuji na sdílené třetí místo.

Čestné uznání: K+V*

Devět básní volným veršem se (úspěšně!) snaží vyjádřit bezmoc nad pokusy pochopit do hloubky hrůzy holocaustu a celé druhé světové války.

Básně nejsou časově situovány do válečného období; nepopisují Lidice nebo Birkenau ve 40. letech, ale jejich atmosféru v současnosti. Nosným tématem je otázka, co pod vší pietou a patosem zbylo z autentické zkušenosti takové hrůzy. Autor/ka (dále jen *autor* jako generické maskulinum) přitom způsob připomínání holocaustu nezpochybňuje. Jen reflektuje nemožnost vnímat víc, než obraz zprostředkovaný historiiky, médii a pietou.

Tento pocit v jedné z básní vztahuje i na oběť Jana Palacha, čímž vystupuje z úzkého kontextu války a hledání autentického prožitku postuluje jako obecný problém.

Verše se vyznačují výrazovou úsporností, výborně využívající elips, aluzí, apoziopézí. Básně jsou krátké, zhuštěné, vše je řečeno jen několika slovy a nic nechybí. Prvkem katarze je nakonec dětský svět a jeho nevinná logika. Práci pokládám za působivou a navrhuji ji na čestné uznání.